

Nr 462.

Av herr Pehrsson i Göteborg, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen nr 100 med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. hemställes om följande ändringar i nämnda lagförslag:

1) I kap. 1 § 1 andra stycket föreslås bl. a.: »Ingår församling i kyrklig samfällighet omfattande alla i denna lag avsedda angelägenheter, äger vad i första stycket stadgas icke tillämpning å församlingen.»

Detta stadgande synes, där icke samstämmigt beslut därom föreligger från de berörda församlingarna, innebära en bestämd inre motsägelse mot det allmänna uttalandet i § 1 första stycket, att »varje territoriell församling äger att själv vårda sina medlemmars kyrkliga angelägenheter» och likaledes strida mot den kyrkorättsliga princip om församlingens självbestämmanderätt, som är genomgående för lagstiftningen hittills på detta område. Ingår församling i »samfällighet omfattande alla i denna lag avsedda angelägenheter», har församlingen faktiskt upphört att existera, åtminstone såsom beslutande korporation. En sådan alla ärenden omfattande samfällighet synes endast i mycket sällsynta undantagsfall böra förekomma och under inga förhållanden böra påtvingas en församling.

Starkare betänkligheter resa sig därför särskilt mot slutorden i samma stycke:

»Om bildande av kyrklig samfällighet förordnar Konungen. Dylikt förordnande må ej meddelas med mindre församlingarna samtyckt därtill eller åtgärden finnes vara påkallad av betydande allmänt behov.»

Genom denna sista bestämmelse ställas nämligen församlingarnas tillvaro i fullständigt beroende av ett »förordnande», där en växlande regeringsvilja kunde finna församlingens reella upphävande krävas av »något betydande allmänt behov». Och en sådan åtgärd skulle kunna ske utan några som helst möjligheter för församlingen att säkra sin fortsatta självständighet. Slutorden synas mig därför helt böra utgå. Då emellertid sådana förhållanden redan torde i något enstaka fall föreligga, där införd sådan samfällighet anses böra bibehållas trots att eventuellt från någon parts sida yrkas på upphävande därav, torde i »lag om införande av lagen om församlingsstyrelse m. m.» böra intagas — t. ex. i dess § 7 — bestämmelsen, att Konungen äger att i sådant fall förordna, att befintlig samhällighet skall fortfarande bestå, »där det finnes vara påkallad av betydande allmänt behov».

På grund av vad här ovan anförts hemställes,

att kap. 1 § 1 andra stycket måtte få följande lydelse:

»Två eller flera församlingar eller delar av skilda församlingar må för vården om de i denna lag avsedda angelägenheter eller vissa av dem förenas till en kyrklig samfällighet. Beträffande sådan samfällighet skall med avseende på vården om gemensamma angelägenheter, i den mån ej annat är föreskrivet, i tillämpliga delar gälla vad i denna lag stadgas om församling. Ingår församling i kyrklig samfällighet, omfattande alla i denna lag avsedda angelägenheter, äger vad i första stycket stadgas icke tillämpning å församlingen. Om bildande av kyrklig samfällighet förordnar Konungen. Dylikt förordnande må ej meddelas med mindre församlingarna samtyckt därtill.»

2) I kap. 2 § 4 mom. 2 angivas de kvalifikationer, som fordras för »ersättare» i kyrkostämman. Där uppställas inga andra behörighetsvillkor än de som gälla för ordförande i kommunalstämma. Den förtrogenhet med de kyrkliga ärendena, som måste anses högst önskvärd hos den, som skall såsom ordförande leda kyrkostämmans förhandlingar, synes kräva, att han kanske helst tages ur kyrkorådet, som berett ärendena, eller att han åtminstone, såsom i nuvarande lagstiftning, äger behörighet att kunna utses till ledamot av församlingens kyrkoråd.

På grund härav hemställes,

att kap. 2 § 4 mom. 2 får följande lydelse:

»Finnes ej — — — års ålder.

För behörighet till detta uppdrag fordras att kunna utses till ledamot av församlingens kyrkoråd eller skolråd.»

3) I kap. 3 § 6 hänvisas i fråga om val till kyrkofullmäktige till »lagen om kommunala och kyrkliga val». I nämnda lagförslag förlägges valförrättningen helt och hållet inför borgerlig myndighet, med valkretsindelning, som såvitt möjligt skall sammanfalla med valkretsarna vid kommunal- eller stadsfullmäktigeval, med användande av samma slags valsedlar med kartell-, parti- och fraktionsbeteckningar, med sammanräkning inför länsstyrelse eller magistrat o. s. v. Detta överflyttande av de kyrkliga valen till det borgerliga samhället synes innebära en tendens att helt utsudda gränsen mellan den kyrkliga och borgerliga kommunen. »En konsekvens av att valen till kyrkofullmäktige helt inordnades bland de kommunala valen bleve med all säkerhet att även på dessa val enbart eller alldeles övervägande politiska synpunkter komme att läggas utan hänsyn till det kyrkliga livets särskilda villkor och behov.» (Ur Lunds domkapitels yttrande.)

Från kyrkliga myndigheter har däremot rests ett bestämt motstånd. Inom 1929 års kyrkomöte uttalades mycket starka betänkligheter. I Göteborg, som i närmare 50 år haft val till kyrkofullmäktige, motsvarande nu föreslagen samfällighet, har i yttranden 1923 och 1929 över »förslag till lag om församlingsstyrelse» den meningen hävdats av kyrkofullmäktige, att kyrkofullmäktigeval borde förrättas å kyrkostämma. Då uppenbarligen inga svårigheter av den art, att de kunde föranleda en så radikal omläggning av dessa val, gjort sig gällande i större församlingar, varken vid kyrkofullmäktige- eller kyrkorådval, som i tekniskt avseende äro med dem jämställda, torde icke heller något oeftergivligt praktiskt behov av den nu föreslagna, genomgripande förändringen i valproceduren göra sig gällande för andra församlingar i riket. De tekniska förbättringar av valförrättningen, som föreslås, skulle undanröja de olägenheter, som hittills yppats, och de torde utan svårighet kunna genomföras även med bibehållande av de kyrkliga valen såsom särskild valförrättning under ledning av kyrklig myndighet.

Kyrkorådet förstärkt med av stämman utsedda personer och med eventuellt behöfliga tekniska och juridiska biträden torde hädanefter som hittills ha lika stora möjligheter som en borgerlig valnämnd att fungera såsom valnämnd. Därtill kommer, såsom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län på grund av erfarenhet från Göteborgs stad erinrar, att det torde uppstå åtskilliga svårigheter vid valkretsindelningen, som ofta icke sammanfaller med församlingsgränserna.

Jag hänvisar i övrigt till härmed sammanhörande motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99 om »Förslag till lag om kommunala och kyrkliga val».

Då historiska och principiella skäl synas mig kräva, att den mindre representantförsamlingen, kyrkofullmäktige, bör framväxa organiskt ur den större församlingen, kyrkostämman, även om detta, såsom vid prästvalen, sker vid en särskild valförrättning och då inga avgörande praktiska skäl tala däremot, tillåter jag mig hemställa,

att i kap. 3 § 1 mom. 2 sista ordet »länsstyrelse» utbytes mot »domkapitel»;

att i kap. 3 § 5 andra stycket utgå orden »samt att valkretsarna såvitt möjligt sammanfalla med valkretsarna vid kommunal- och stadsfullmäktigeval»; samt

att i kap. 3 § 5 tredje stycket ordet »länsstyrelsen» utbytes mot »domkapitlet».

4) I samband med i föregående påpekade betydelsen av att församlingens självbestämmanderätt uppehålls må märkas bestämmelsen i kap. 4 § 1. »I varje församling skall finnas ett kyrkoråd och ett skolråd. Två eller flera församlingar må dock, ändå att de icke utgöra en kyrklig samfällighet, förena sig om ett ge-

mensamt kyrkoråd eller ock med bibehållande av de särskilda kyrkoråden utse ett gemensamt kyrkoråd för vård om viss eller vissa angelägenheter.»

Härtill må betonas å ena sidan, att det gemensamma kyrkorådet, som avser samfälligheten, är nödvändigt såsom en drätselråd för beredandet av de gemensamma ekonomiska angelägenheterna och väl till åtskillnad från församlingens kyrkoråd bör få ett annat namn, t. ex. kyrkonämnd, och å andra sidan att det icke kan ersätta de i samfälligheten ingående skilda församlingarnas kyrkoråd. Sådan anordning skulle verka rent av förödande på församlingsintresset och i mycket hög grad verka hämmande på den utveckling av församlingslivet som pågår. Intresset för den egna församlingen, för dess diakoniarbete, för dess byggnader och minnesmärken o. s. v. är ofta mycket levande hos församlingens kyrkoråd. Varje församling har en viss historiskt gestaltad särprägel, har sina egna ärenden och särskilda institutioner, kanske donationer att vårda, och även om en viss ekonomisk gemensamhet finnes nödig eller lämplig, bör ju varje församling ha sin budget, vartill förslag må uppgöras av dess kyrkoråd, som jämväl bör förvalta dess medel. Det gemensamma kyrkorådet, kyrkonämnden, kan tänkas utses på olika sätt. Varje församling kan utse sin delegation i detta kyrkoråd eller såsom t. ex. i Gävle två församlingar, där de båda kyrkoråden tillsammans bilda det gemensamma kyrkorådet, eller såsom i Göteborg, där kyrkofullmäktige — i samfälligheten — utse kyrkonämnden. Härom äger ju Konungen i varje fall förordna, då det gäller samfällighet. Upprättandet av ett gemensamt kyrkoråd, vare sig det avser församlingar i eller utom samfällighet, bör icke hindra fasthållandet vid den i paragrafen uttalade grundtanken: »I varje församling skall finnas ett kyrkoråd och ett skolråd.»

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att kap. 4 § 1, första stycket må erhålla följande lydelse:

»I varje församling skall finnas ett kyrkoråd och ett skolråd. Två eller flera församlingar, som utgöra en kyrklig samfällighet, skola med bibehållande av de särskilda kyrkoråden utse ett gemensamt kyrkoråd för vård om de gemensamma angelägenheterna. Det gemensamma kyrkorådet må benämnas kyrkonämnd. Två eller flera församlingar må ock, ändå att de icke utgöra kyrklig samfällighet, kunna förena sig om gemensamt kyrkoråd. Har beträffande — — — församlingen.»

5) I kap. 5 § 2 i »Förslag till lag om församlingsstyrelse i Stockholm» ha i fråga om vad som tillkommer kyrkorådet införts tvenne punkter d) och f), som synas vara av den betydelse överallt i landet, att de även borde få sin plats i lagen om församlingsstyrelse.

Den ena gäller tillsättandet av kyrkans mera underordnade betjante, vilket borde kunna anförtros åt kyrkorådet även på annan plats än i Stockholm, och den andra punkten innebär uppdrag att bevaka församlingens rätt och föra dess talan.

Med anledning härav hemställes,

att kap. 4 § 2 måtte få följande lydelse:

»Kyrkorådet tillkommer att:

a. i avseende — — — författningar;

b. upptaga — — — gudstjänster;

c. vaka över — — — förhindras;

d. tillsätta och avskeda andra kyrkobetjante än organist, kyrkosångare och klockare;

e. vårda — — — ändamål (= d);

f. i alla frågor, som angå församlingens egendom eller dess gemensamma rätt, bevaka och utföra församlingens talan vid alla tillfällen, då icke särskilt ombud av församlingen förordnats för sådant ändamål; samt

g. även i övrigt — — — angelägenheter (= e). Skolrådet — — — församlingsbibliotek.»

6) I kap. 4 § 4 andra stycket föreskrives, att »Val av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd, som är gemensamt för två eller flera församlingar, vilka icke utgöra en kyrklig samfällighet, skall förrättas av gemensam kyrkostämman med församlingarna.»

Denna bestämmelse synes olämplig, enär den lätteligen kan leda till att de små församlingarnas intressen åsidosätts, exempelvis till landsförsamlingarnas totala maktlöshet gent emot stadsförsamlingar, med vilka de äro förenade i samma pastorat.

Hemställes,

att orden i kap. 4 § 4 andra stycket måtte få lydelsen: »Val av — — — förrättas av församlingarnas kyrkostämmor.»

7) I samband härmed må påpekas vikten av att i gemensamt kyrkoråd för samfällighet — kyrkonämnd — varje i samfälligheten ingående församling blir representerad och att rätt därtill måtte tillförsäkras genom bestämmelse i lagen. Eljest skulle det lätt kunna inträffa, att i samfälligheter, bestående av flera församlingar, någon eller några av dessa kunde bliva utan representant, då valet skedde proportionellt och utan hänsyn till de valdes tillhörighet till viss församling.

Därför hemställes,

att en bestämmelse måtte intagas, som lämpligen torde få sin plats i kap. 4 § 4, av följande lydelse:

»I gemensamt kyrkoråd och skolråd för samfällighet, varom förmäles i kap. 2 § 4 mom. 1 andra stycket, må varje församling i samfälligheten vara företrädd av minst en ledamot.»

8) I kap. 4 § 8 föreskrives att »Kyrkorådet och skolrådet sammanträda på ordförandens kallelse, så ofta han finner det nödigt eller minst halva antalet ledamöter gör framställning därom».

En ordförande bör för ärendenas tillbörliga förberedande ha rätt att få vetenskap om det ärende, för vilket minst halva antalet ledamöter gör framställning om sammanträde.

Hemställes,

att paragrafen får följande lydelse:

»Kyrkorådet — — — halva antalet ledamöter för uppgivet ärende gör framställning därom.»

Jag tillåter mig jämväl hemställa, att konstitutionsutskottet ville göra de ändringar i de gjorda förslagen till lagtext, som till äventyrs äro behövliga, och jämväl företaga de ändringar i de skilda lagförslagen i övrigt, som kunna finnas nödiga såsom konsekvenser av de av mig framställda ändringsförslagen.

Stockholm den 11 mars 1930.

Per Pehrsson.